

FELKAI LÁSZLÓ

A politika értékelvűsége, a tudomány autonómiaja

Megítélésem szerint megalakulásakor vagy feladatrendszerének lényeges átalakulásakor minden szervezetnek definiálnia kell a viszonyát a vele kapcsolatban álló vagy lehetőség szerint kapcsolatba kerülő társadalmi jelenségekhez, intézményekhez.

A Belügyminisztérium nemcsak nevében, hanem tevékenységében is jelenleg ilyen intézmény; ráadásul változtak az értékrendjét meghatározó vezetői is. A tudomány, a tudományos élet szereplői már jelenleg is kapcsolatba kerülnek és fognak is kerülni a minisztériummal; így magától értődik, hogy a tudomány napján erről a viszonyrendszerrel néhány rövid, szubjektív gondolatot kifejtsek.

A politika és a tudomány kapcsolata

A politika és a tudomány kapcsolatrendszerében fontosnak ítélem a kompetenciák kölcsönös tiszteletben tartását. Ezen elsősorban azt értem, hogy a politikai értékek közötti választás a politikusok feladata és kötelezettsége. A tudomány felelőssége az, hogy az értékválasztáshoz szükséges ismeretanyagot rendelkezésre bocsássa, illetve hogy sajátos eszközeivel olyan környezetet teremtsen, amelyben a döntéshozók bármilyen értéket válasszanak is, az ne történhessen meg a tudományos érvrendszerek figyelmen kívül hagyásával.

Mindezt egy példán, az önkormányzati rendőrségen keresztül szeretném bemutatni. Az önkormányzati rendőrség létrehozásában vagy elutasításában a döntés nem a tudomány feladata, hanem a politika felelőssége. Ennek eldöntése alapvetően ugyanis nem rendészettudományi, hanem politikatudományi kérdés. Ennek folyamán olyan elveket, elemeket kell mérlegelni, mint például a centralizált, illetve decentralizált államszervezet előnyei és hátrányai; az állam és az önkormányzat viszonya; az önkormányzat által végezhető közigazgatási feladatok meghatározása. Ebből pedig számomra két tény következik. Egyrészt, hogy a politika szerepzavarára mutat, ha az erről való döntést lényegében a tudományra hárítja, azaz, ha az értékválasztását a tudományos művekre való hivatkozással hozza meg; ekkor ugyanis saját „mun-

kaköri kötelezettségét” mással végezteti el. Másrészt azonban, ha erre a tudomány vállalkozik, akkor a politika területére téved, és társadalmi összefogó erő helyett megosztó tényezővé válik. Mindemellett olyan viták keresztüztübe kerül, amikből esélye sincs győztesként kikerülni; a politikának ugyanis alapvetően más a nyelvezete, mint a tudománynak, és a két terület játékszabályai is gyökeresen különböznek egymástól.

Kormányzat és tudomány

A kormányzat és tudomány problematikáját jól példázzák azok a törekvések, amelyek az elmúlt évtized kodifikációs munkálatai közben történtek. Ismert, hogy néhány alapvető kódex (például Ket., Ptk.) kodifikációjára különböző kormányok a tudományos élet kiemelkedő képviselőit kérték fel. Ők az anyagokat elkészítették, ezek tartalmát azonban az aktuális kormányzat csak részben tette magáévá. Ennek következményeként a tudomány képviselői sértődötten reagáltak a kormányzati elképzelésekre, utóbbiak pedig szakmai kritikával illették a művet.

A feszültség kialakulásának oka – nézetem szerint – alapvetően az volt, hogy a munkálatok kezdetén a felek nem tisztázták egymás szerepét. Véleményem szerint a készülő kódexek tartalmának jogpolitikai meghatározása feltétlenül kormányzati feladat. Kíváncsú, ha mindezt a kodifikáció kezdetekor teszi; bizonyos mozgástere azonban a későbbiekben is marad. Ugyancsak a kormányzat felel azért, hogy az anyag illeszkedjen a társadalmi, társadalompolitikai rendszerbe. E végrehajtó szerv felelőssége továbbá, hogy a kódex intézményei működőképesek legyenek, azaz: hatékony megoldást nyújtsanak a társadalom valós, aktuális problémáira. Nem vitatott kormányzati felelősségnek tekintem, hogy az új intézmények – az ország adott gazdasági helyzetében – pénzügyileg is vállalhatók legyenek.

A tudomány felelősségét abban látom, hogy az általuk készített anyag megfeleljen a magyar tudomány történelmi hagyományainak. Legyen összhangban az uralkodó nemzetközi tudományos tendenciákkal az Európai Unió joganyagával. Elégítse ki a már most megjósolható jövőbeni tudományos ismereteket. Végezetül az anyag homogén tudományos rendszert alkosson.

A közeljövőben kell döntéseket hozni a *Belügyminisztérium tudományos életének* néhány alapvető kérdésében is. Ezek szervezeti intézkedésekben csapódnak le ugyan, de messze túlmutatnak rajtuk; a vezetés tudományhoz való viszonyát fejezik ki.

Ilyen kérdés, hogy kell-e a Belügyminisztériumban vagy egyes szerveinél tudományos tanácsot működtetni. Általánosságban az mondható, hogy a minisztériumok, illetve az alárendelt szervek között meghatározott munkamegosztás alakul ki. Az a kívánatos, ha ezek a szervek különböző feladatokat látnak el, közöttük nem észlelhető párhuzamosság. Ez azonban alapértelmezésben a tudományos munkára nem vonatkozik. Elengedhetetlen, hogy minden háttérintézménynél tudományos tevékenység folyjon. Erőteljes kíváncsomban, hogy a szervezetek tagjai olyan körülmények között szocializálódjanak, amelyek között természetes: az elmélet és a gyakorlat nem egymással ellentétes, hanem szétválaszthatatlan egységet alkot. Hatékony munkavégzés csak e kettő szimbiózisában képzelhető el, a mesterséges szétválasztás természetellenesnek tűnne. Ennek a jegyében szándékozunk 2011. január 1-jétől működtetni a BM Tudományos Tanácsot, és ezt az értékrendet tervezzük közvetíteni a háttérintézmények vezetői számára.